

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Людмил Любомиров Георгиев, преподавател в департамент
„Публична администрация“ на НБУ, професионално направление 3.7.
Администрация и управление, член на научното жури
в конкурс за присъждане на научната степен «доктор» по научната специалност
05.11.02. Политология (Публична администрация), на
Любимка М. Андреева

Дисертационният труд е обсъден и насочен за публична защита от катедра
«Публична администрация към СУ «Св.Климент Охридски»

1. Оценка на резултатите и приносите на кандидата

При оценяването на резултатите и приносите на Любимка Андреева приемам следния подход: а) Оценка на заявените приноси от кандидата. б) Отбелязване на приноси според изготвящия становището.

а) Оценка на заявените научни приноси от кандидата

По първи принос: *Обоснована е нуждата от точно определяне на понятието „услуги от общ интерес“. За първи път в България е предложена цялостна дефиниция на понятието, като е направено разграничение между видовете услуги.*

В научната литература съществува изследвания посветени на понятието за „услуги от общ интерес“, включващи и формулирането на определения от политическа и икономическа гледна точка. Конкретността им зависи от контекста на употреба и поради това е направен извода (включително и от дисертантката), че в България не съществува дефиниция на понятието „услуга от общ интерес“. Същото констатира и Мишел Манжно на стр. 79 в труда си от 2005 г. „Публична администрация и услуги от общ интерес: Каква европеизация?“ под редакцията на доц. д-р Людмил Георгиев. Всъщност преобладаващата част от съдържанието на т.1 от Първа глава (стр. 11) „Дефиниция на понятието „услуги от общ интерес“. Подходи за дефиниране“ на дисертацията, е перефразиране на съдържанието на тази книга между стр. 51 – 79.

Втората претенция за принос на авторката е за: *„Извършване на научно-приложен анализ на модел за управление на услугите от общ интерес в исторически контекст, като е доказана връзката между управлението на услугите от общ интерес и ролята на държавата в този процес“.* Това е много важен момент от дисертационния труд и не напразно е първата задача, която авторката си поставя. Преди да се произнесе по качеството на този принос, обаче, ми се иска да обърна внимание върху един факт, който бележи маниера на работа на повечето млади автори на дисертационни трудове и книги. Това е харесването на един литературен източник и построяване на целия авторов труд около неговата идея, структура и съдържание. Тук това е станало с труда на Мишел Манжно „Публична администрация и услуги от общ интерес: Каква европеизация?“. Това разбира се не е фатално ако авторът, влизайки в

чуждия труд успява и да излиза от него от време-навреме, за да може да се прецени лесно реалния му принос. Мисля че в конкретния случай това е станало в значителна степен, като се е получила една по-широка библиографска комбинация от идеи и мнения на повече автори писали по проблема.

В тази задача и претенция за принос е заложен и един наложителен въпрос, очакващ отговор от всеки, който се произнася по темата: Каква и ролята и пропорцията в която разпределят участието си държавния и частния сектор? Тъй като в голяма степен отговорът на този въпрос изисква солидно икономическо образование, каквото авторката не притежава, мога с удовлетворение да констатирам, че тя се е постарала да се произнесе успешно, макар и не от свое име в съдържанието на т.3, но от свое име в Основните изводи (т.4, стр. 58 – 59) и съдържанието на стр. 79-82. Такива са и успешните и заключения направени на стр. 77-78. И в двата случая работата би спечелила ако бе анализирано политическото отношение „ляво-дясно“ към вида, технологията и принципите на предоставянето на услугите от общ интерес.

Третият принос определен от дисертантката е: *„Изследван е общоевропейският модел на управление на услугите от общ интерес – появата на регулаторната държава. Представена е спецификата на модела според разнородността на обекта на регулиране“*.

Важна част от приноса на авторката е открояването и характеризирането на две фази в политиката на ЕС по отношение на услугите от общ интерес: от Договора от Рим (1957 г. до началото на 80-те години и след това начало.

На стр. 63-64 тя пише за употребата на термина „публичен интерес“ в евроисторически контекст, като подчертава разбирането му в зависимост от подчинеността на конкретни индивидуални интереси и широка система от ценности на общността, определяйки и вида на тези ценности. В тази част от дисертацията авторката и показва значителни възможности да структурира, анализира и обобщава, което е значимо качество за научен работник. Отделям специално внимание на положителното впечатление, което прави извършената работа по анализирането на организацията, прилагането и оценяването на различните регулаторни теории (нормативна, положителна, институционална и др) и регулаторните политики. В съдържателно отношение втората глава на дисертацията, независимо че изисква опората на текстове извън тези на дисертантката, показва сериозни възможности за аргументация и позициониране на мнението базирано на интерпретирането на факти.

Обединявам становището си за състоятелността на претенциите по четвърти и пети принос поради това, че имат обща база и се включват един в друг. Четвърти принос гласи: *„Извършено е изследване на електроенергийния пазар в България, като е доказано, че дефектите на регулаторния модел се изразяват в забавянето на работеща енергийна борса, която да въведе конкуренцията на пазара на енергийни услуги. Изведена е ролята на регулаторния орган в процеса на премахване на пазарния модел „Единствен купувач“*. Пети принос се основава на „задълбочено проучване на регулирането във ВЕИ сектора в България, като се установява че регулаторния модел на управление е неефективен и не води до постигане на публичната полза“

Определянето на ефективността при регулирането на енергийния пазар у нас изисква изключителна икономическа подготовка и използването на сериозен методически апарат, което едва ли е по силите на докторантката. В този смисъл би било по-коректно да се търси ефикасността на регулирането и в случай че бъдат определени някои основни нейни принципи и параметри, работата на изследователката да се прецени като успешна за нивото докторант.

Освен това на същата страница (127) е въведена и втора цел на изследването („...представяне на модела на регулиране в България от гледна точка на потреблението (електроенергийния пазар) и производството (възобновяеми енергийни източници), без да се поясни съществуването и субординацията им.

Независимо от това смущаващо несъответствие, Любимка Андреева е провела много успешно проучване на причините за промяната в модела на управление на енергийните услуги в България и е осъществила качествен анализ на европейската регулаторна рамка (Първи, Втори и Трети либерализационни пакети), като основа за доказване на предимствата в промяната на регулацията на енергийния пазар в България, на неговата организация, тенденции на развитие и ролята на енергийната борса за гарантиране на конкуренцията.

Направени са важни авторски изводи за това, че „...*българският регулаторен модел на управление не съответства на общоевропейския модел*“. В подкрепа на това е и важният извод на стр. 172, че: „*Ефективността на регулирането в България често се ограничава от правителствено влияние*“, доказан с факта, че председателят и членовете на Държавната комисия за енергийно и водно регулиране се назначават и освобождават от Министерски съвет. Изследването (и това е сериозно доказателство за търсения принос) проявява неблагоприятният за страната ни извод, че малкият дял на свободния пазар в България не позволява на конкуренцията да изпълни функцията си по намаляване на цената на услугата за потребителите. Това се потвърждава от доклад на Световната банка, според който „*делът на регулаторния сегмент е между 75- 90%, а този на свободния 10-25%*.“

Значими са основанията на дисертантката в подкрепа на предложенията за промяна на модела на регулиране на енергийния пазар, чрез въвеждането на енергийна борса, като по този начин се установи практика на по-голяма яснота, прозрачност и независимост на управлението и контрола на предлагането и използването на енергийни услуги в България.

Направените изводи по шестата претенция за принос („Демонстрирана е приложимостта на общоевропейския регулаторен модел към енергийните услуги в България“) са основателни и подкрепени с доказателствен материал. Съпоставен е моделът за регулиране на предлагането на енергийни услуги в България със съществуващия нов модел за управление на услугата в Европа, като е изведен извода, че: „Европейският модел не е общовалиден. Че моделът се проявява по различен начин и степен в зависимост от вида на услугата и че към момента европейският модел оказва най-силно влияние при мрежовите индустрии, към които се отнася и енергетиката. Към останалите услуги авторката твърди, че въздействието на Общността е ограничено и регулирането се определя в голяма степен от самата държава-членка.

б) Приноси на докторант Любимка Андреева според мнението на автора на становището:

- Направен е значителен количествен и качествен обзор на литературата свързана със състоянието и перспективите за развитието на услугите от общ интерес в България и на негова основа са създадени изчерпателни определения и класификации свързани с предмета на дисертацията.

- Обобщени са съществуващите рискове и са описани рисковите фактори пред въвеждането на европейските регулаторни механизми за управление и контрол на енергийния сектор в България.

- Изследвана е ролята на конкуренцията при предлагането на услугите от общ интерес.

- Установена е промяна на парадигмата на управление на услугите от общ интерес в Европа – от класическото публично предприятие към регулиране на частното предприятие в полза на обществения интерес.

- Доказано е че от теоретична гледна точка регулаторният модел на управление се отнася до нормативната регулация, основата на постоянното отваряне на пазара, придружено от мерки за защита на обществения интерес.

- Установени са недостатъците на институционалното равнище на регулация, а именно – липсата на достатъчна последователност, прозрачност и независимост на регулационния процес.

Анализът на приносите на кандидата ми дава основание да ги обобща като водещи до: обогатяване на съществуващото знание по темата и до конкретно предложение за прилагане на научните постижения в практиката.

2. Критични оценки, забележки и препоръки.

Технически пропуски:

- Поради комплексния си социално-икономически характер работата изисква създаването на речник на използваните термини.
- При цитиранията под черта не навсякъде е спазено техническото изискване за обозначаване на цитата. На някои места когато цитирането на даден източник е повторено, не е отбелязана използваната страница/и.

Съдържателни бележки:

- В предложеното от авторката определение на услуги от общ интерес не е подчертано достатъчно авторството, така че да остави категорично впечатлението, че претенцията и за създаването на първото определение на термина в България е обслужена.
- Развиването на теоретичната основа за ролята на държавата в процеса на регулиране на производството и предлагането на публични блага (в т. 2.2. на първа глава, стр. 26-51) започва с едно наглед формално, но всъщност много предопределящо изречение за отношението и възможностите на авторката по темата, а именно: *„Обособяването на характера на всяка държава се свързва с начина, по който тя осъществява производството, размяната и разпределението на ограничените ресурси в обществото“*. В това изречение е пропуснат един от най-основните моменти от възпроизводствения процес, с най-голяма важност за представената дисертация – **потреблението!** Още повече че става дума за потребление на услуги...
- След анализ на употребата на термина публичен интерес в евроисторически контекст (стр. 63-64) е пропусната реализацията на явната възможност – да се извърши по-нататък класификация на услугите от публичен интерес в зависимост от

индивидуалните за страните – членки ценности и интереси и зависимост от общоевропейските такива.

- Отбелязвам един пропуск, който лесно *може да* бъде избегнат и който нарушава иначе добре разработената структура на дисертацията а именно: включването на чисто теоретични текстове (въвеждане и поясняване на основни понятия) в съдържанието на втора глава (т.2.3. Теории на регулирането. Понятията: „регулиране“, „регулаторна държава“, „регулаторни органи“ и др.) и извън съдържанието на първа (теоретичната) глава.
- С определената цел на трета глава: Да се потърси отговор на въпроса „Доколко ефективна е регулацията в тази област у нас“ си поставя две автоклопки. Първата е свързана с използването на глагола „потърси“, което една ли води до същия научен резултат като този на по-уместния глагол „намери“...

Втората автоклопка, обаче, е доста по-сериозна. Темата за ефективността е една от най-трудните и дискуссионни в областта на икономиката. Тема в чиято теория са се пробвали и проваляли много икономисти, и която няма как да бъде използвана журналистически. Описаните 4 изследователски задачи във връзка с тази цел на стр. 127 напълно не я подкрепят, тъй като са посветени на: модела, нормите и политиките, тенденциите и институционалното ниво на регулиране на енергийните услуги в България, но не и на ефективността.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертантката Любимка Андреева участва в конкурса за придобиване на научната степен «доктор» с дисертационен труд на тема: «Състояние и перспективи за развитието на услугите от общ интерес в България (Изследване на регулациите на енергийните услуги).

Актуалността на темата и приложения адекватен на изследвателските цел и задачи методологически и методически инструментариум, както и посочените в становището научни приноси с теоретичен и практико-приложен характер, ми дават основание да предложа на уважаемите членове на научното жури да и бъде присъдена научната степен »доктор».

04.01.2015 г.
гр. София

Член на научното жури:
(проф. д-р Л. Георгиев)